

9.10.2023

Vero-osasto

TAE 2024 veromuutosten tulonjakovaikutukset

Tähän muistioon on koottu arvioita vuoden 2024 talousarvioesityksessä mukana olevien veromuutosten tulonjakovaikutuksista. Laskenta-aineistojen otosten pienuudesta sekä muista menetelmällisistä epätarkkuutta aiheuttavista tekijöistä johtuen lukuihin tulee suhtautua suuntaa-antavina arvioina. Muistiossa on arvioitu vaikutuksia vain niiden toimenpiteiden osalta, joille tulonjakovaikutuksia on ollut mahdollista laskea. Laskelmassa on mukana seuraavat päätökset:

Tuloverotus

- Ansiotuloveroperusteiden alimitoitettu 2,8 % mukainen indeksitarkistus (valtion progressiivisen tuloveroasteikon, perusvähennyksen ja työtulovähennyksen muutokset).
(-581 milj. euroa)
- Valtion tuloveroasteikon ylimmän portaan määräaikaisen voimassaolon jatkaminen 150 000 euron tasossa.
(+39 milj. euroa)
- Työtulovähennyksen kasvattaminen.
(-101 milj. euroa)
- Ikään perustuvan korotetun työtulovähennyksen uudelleenkohdentaminen.
(+37 milj. euroa)
- Kotitalousvähennyksen määräaikaisen korotuksen jatkaminen.
(-39 milj. euroa)
- Matkakuluvähennyksen omavastuun korottaminen.
(+40 milj. euroa)

Väliäinen verotus

- Liikennepolttoaineiden valmisteveron alennus.
(-168 milj. euroa)

Vaikutukset tulonjakoon

Kaiken kaikkiaan vuodelle 2024 ehdotettujen veromuutosten arvioidaan lievästi kasvattavan tuloeroja. Tulo- ja liikennepolttoaineiden valmisteveromuutokset kasvattavat käytettävissä olevia tuloja kaikissa tuloluokissa, mutta vaikutus on euromääräisesti suurin ylimmässä tulokymmenyksessä ja suhteellisesti suurin 6.-9. tulokymmenyksessä.

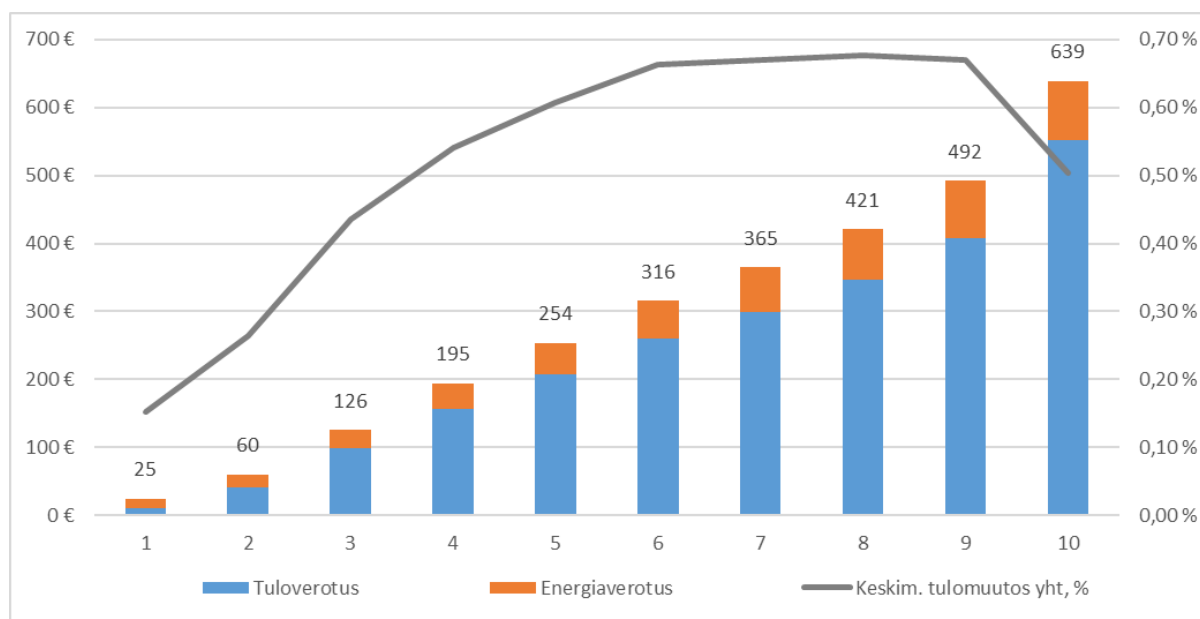
Eniten käytettävissä olevien tuloja lisäävät tuloverotuksen muutokset, joista suurin yksittäinen vaikutus on valtion tuloveroasteikon indeksitarkistuksella. Lisäksi käytettävissä olevia tuloja kasvattaa työtulovähennyksen korottaminen ja 65 vuotta täyttäneillä työtulovähennyksen ikäsidonnaisen korotuksen uudelleenkohdentaminen sekä erityisesti alemmissa tuloluokissa perusvähennyksen korotus.

Tuloveroasteikon ylimmän portaan voimassaolon määräaikainen jatkaminen pienentää käytettävissä olevia tuloja ylemmissä tuloluokissa. Muilla välittömään verotukseen tehdyillä muutoksilla on varsin pieni vaikutus käytettävissä oleviin tuloihin.

Liikennepolttoaineiden veronalennus lisää niin ikään käytettävissä olevia tuloja kaikissa tuloluokissa, mutta veronalennuksen seurauksena eräiden etuuksien indeksitarkistukset pienenevät, mikä pienentää käytettävissä olevien tulojen lisäystä.

Kuviossa esitetään eriteltynä ehdotettujen muutosten keskimääräiset vaikutukset käytettävissä oleviin tuloihin desiileittäin. Palkit kuvaavat keskimääräistä käytettävissä olevan tulon muutosta euroina vuodessa (vasen pystyakseli). Harmaa viiva kuvaa keskimääräistä käytettävissä olevan tulon muutosta prosentteina (oikea pystyakseli). Palkkien päällä olevat luvut kuvaavat muutosten yhteenlaskettua keskimääräistä euromääräistä vuosittaista vaikutusta kussakin desiilissä.

Kuvio: Muutosten vaikutukset käytettävissä oleviin tuloihin desiileittäin

Ansiotuloverotuksen muutosten arvioidaan yhteenlaskettuna lievästi kasvattavan tuloeroja. Gini-kertoimella mitattuna tuloerojen arvioidaan kasvavan yhteensä noin 0,01 prosenttiyksikköä. Yhteensä

ansiotuloverotuksen muutokset kasvattavat käytettävissä olevia tuloja keskimäärin noin 0,39 prosenttia, alimmassa tulokymmenyksessä noin 0,06 prosenttia ja ylimmässä tulokymmenyksessä noin 0,43 prosenttia.

Ansiotuloverotuksessa perusvähennyksen korottaminen ja valtion tuloveroasteikon ylimmän portaan korotuksen jatkaminen pienentävät tuloeroja, kun taas valtion ansiotuloveroasteikon indeksitarkistus, työtulovähennyksen, matkakuluvähennyksen ja kotitalousvähennyksen muutokset kasvattavat tuloeroja hieman.

Liikennepolttoaineiden valmisteverojen alentamisen arvioidaan kasvattavan kotitalouksien käytettävissä olevia tuloja keskimäärin arviolta noin 0,10 prosenttia, alimmassa tulokymmenyksessä noin 0,09 prosenttia ja ylimmässä noin 0,07 prosenttia. Laskennassa on otettu huomioon veromuutosten elinkustannusindeksiä alentava vaikutus, jolloin ne pienentävät indeksisidonnaisia etuuksia. Tämä pienentää käytettävissä olevien tulojen suhteellista lisäystä etenkin alimmissa tulokymmenyksissä.

Näiden vaikutusten lisäksi veronalennukset voivat vaikuttaa kotitalouksiin epäsuorasti muun muassa maaliikennepalveluiden hintojen laskun kautta. Tämän vaikutuksen arvioidaan kuitenkin olevan vähäinen.

Toimenpiteet, joiden tulonjakovaikutuksia ei ole voitu arvioida

Laskelmassa ei ole huomioitu tuloverotuksen muutoksista kotitalousvähennyksen soveltamisalan laajentamista, osakesäästötilin enimmäistalletusmäärän korottamista, maatalouden tasausvarauksen korottamista, maatalouden vuokratulojen verokohtelun yhdenmukaistamista ja avainhenkilöiden työskentelyajan pidentämistä. Näiden muutosten vaikutus kotitalouksien käytettävissä oleviin tuloihin on varsin pieni.

Lisäksi laskelmassa ei ole huomioitu maapohjan kiinteistöveroonprosentin eriyttämistä yleisestä kiinteistöveroprosentista, koska tästä ei ole aineistopuutteiden takia mahdollista tehdä kotitalouskohtaisia tulonjakovaikutuslaskelmia. Henkilötason aineistolla laskettuna kiinteistöveromuutoksella ei ole kuitenkaan havaittavaa vaikutusta tulonjakoa kuvaavaan Gini-kertoimeen. Veron muutos jää keskimäärin alle 30 euron niillä henkilöillä, joiden käytettävissä olevat ovat alle 35 000 euroa. Veron keskimääräinen nousu kasvaa käytettävissä olevien tulojen noustessa.

Alkoholijuomien veromuutosten tulonjakovaikutuksia ei ole niin ikään voitu aineistopuutteiden takia arvioida. Koska alkoholiveromuutosten yhteisvaikutus on kuitenkin niin pieni, niillä on todennäköisesti myös korkeintaan hyvin pieni vaikutus kotitalouksien väliseen tulonjakoon.

Nikotiinipussien tupakkaveron käyttöönoton vaikutuksia kotitalouksille ei ole voitu arvioida, koska nikotiinipussien kulutuksen määrästä ei ole saatavilla tietoa.

Laskelmissa ei ole huomioitu vuoden 2025 alusta voimaan tulevaksi ehdotettua ajoneuvoveron perusveron kevennystä, jonka tuottovaikutus ja vaikutus ajoneuvoverovelvollisille realisoituu osin jo vuonna 2024. Veronkevennys lisää kotitalouksien käytettävissä olevia tuloja keskimäärin noin 0,03 prosenttia, alimmassa tulokymmenyksessä keskimäärin noin 0,05 prosenttia ja ylimmässä tulokymmenyksessä noin 0,01 prosenttia. Laskennassa on huomioitu veromuutoksen indeksisidonnaisten etuuksien määrää pienentävä vaikutus.

Menetelmäkuvaus

Tuloverotuksen ja liikennepolttoaineiden verotuksen tulojakovaikutuksia on arvioitu Tilastokeskuksen ylläpitämällä Sisu-mikrosimulointimallilla, joka kattaa sekä vero- että etuuslainsäädännön. Aineisto kattaa noin 15 prosenttia kotitalouksista. Tuloverotuksen laskelmat on toteutettu vuoden 2021 rekisteriaineiston perusteella, joka on ajantasaistettu¹ vastaamaan valtiovarainministeriön kansantalousosaston talousennusteen vuoden 2024 mukaista skenaariota.

Liikennepolttoaineiden verotusta koskevaan laskelma perustuu vuoden 2016 ajoneuvokantaan ja vuoden 2016 katsastustietojen mukaisiin ajosuoritteisiin. Laskelmaan on syytä suhteutua suuntaa-antavasti, koska se ei huomioi toteutunutta ja tulevaa ajoneuvokannan sähköistymiskehitystä. Laskelmassa on huomioitu veromuutosten elinkustannusindeksin kautta syntyvät vaikutukset indeksidonnaisten etuuksien nettomääriin siten, että etuuksien määrän muutoksen vaikutus tuloveroihin ja veroluonteisiin maksuihin on otettu huomioon. Indeksitarkistusten laskennassa on huomioitu ehdotetut jäädytykset tiettyihin etuuksiin.

Ajoneuvoveron perusveroa koskevat laskelmat on arvioitu Tilastokeskuksen ajoneuvokannan ja kotitalouksien tulotiedot yhdistävän aineiston² avulla siten, että aineisto kuvaa ajoneuvokantaa vuoden 2021 lopussa. Myös ajoneuvoveroa koskeva laskelma ei kuvaa täysin oikein tulojakovaikutuksia veromuutoksen voimaantulovuoden eli vuoden 2025 tasossa. Ajoneuvokannan uusiutuessa ja sähköistyessä ehdotettu vanhoihin ja suhteellisen suuripäästöisiin autoihin kohdentuva veronkevennys kohdentuu todennäköisesti nyt arvioitua enemmän pienituloisiin.

Valmisteverotuksen tulojakovaikutuksia on perinteisesti arvioitu Tilastokeskuksen kulutustutkimuksen aineiston perusteella, jonka tiedot on kerätty haastattelemalla, kotitalouksien kuiteista ja kulutusmuistikirjoista sekä hallinnollisista rekisteriaineistoista. Kulutustutkimuksesta on eriteltävissä vain eri tuoteryhmien kulutuksen arvo tuloluokittain, josta pitää johtaa kulutuksen määrä keskihinta-arvioiden avulla, koska valmisteverot ovat tupakkaveron arvoverokomponenttia lukuun ottamatta yksikköperusteisia. Alkoholijuomien keskihinnat eroavat todennäköisesti niin paljon tuloluokittain, että alkoholiveromuutoksen osalta ei ole katsottu perustelluksi esittää tulojakovaikutusarvioita ottaen huomioon, että veromuutos vaikuttaa hyvin eri tavoin eri juomaryhmien hintaan.

Laskelmat ovat kaikin osin staattisia, toisin sanottuna ne olettavat, että veropohja (kuten kulutuksen määrä) ei muutu veroperustemuutoksen seurauksena esimerkiksi kotitalouksien käyttäytymisvaikutusten johdosta.

Gini-kerroin on kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen jakautumista kuvaava indikaattori, joka voi saada arvot 0 ja 100 välillä. Mitä korkeampi indikaattorin arvo on, sitä suuremmat tuloerot ovat. Jos Gini-kertoimen arvo on 100, suurituloisin tulonsaaja saa kaikki tulot. Jos Gini-kertoimen arvo on 0, kaikkien tulonsaajien tulot ovat yhtä suuret. Gini-kerroin kuvaa suhteellisia tuloeroja. Se ei muutu, jos kaikkien tulonsaajien tulot muuttuvat prosenteissa saman verran. Tuorein tuloerojen tarkastelu, jonka Tilastokeskus on tehnyt tulojaka-

¹ Ajantasaistaminen on menetelmä, jolla menneisyyttä kuvaava aineisto saatetaan kuvaamaan nykypäivää tai tulevaisuusskenaariota. Aihetta ovat käsitelleet esimerkiksi Immervoll, Lindström, Mustonen, Riihelä, ja Viitamäki (2005): "Static Data ageing techniques: accounting for population changes in tax benefit microsimulation models", EUROMOD Working paper No. EM7/05 (<https://www.iser.essex.ac.uk/research/publications/working-papers/euromod/em7-05.pdf>).

² TRAFI Moottoriajoneuvokannan aineisto, valmistamoduuli 1 ajoneuvotiedot, TRAFI Moottoriajoneuvokannan aineisto, valmistamoduuli 2 omistaja/haltijatiedot sekä FOLK asuntokunta-aineisto.

kokonaistilaston tiedoista, on vuodelta 2021. Tarkastelussa Gini-kertoimen arvo on 29,1, mikä on 1,4 prosenttiyksikköä enemmän kuin vuotta aiemmin.

Tulonjakotilastossa käytössä olevat desiiliryhmät eli tulokymmenykset on muodostettu jakamalla ensin kotitalouden tulot talouden kulutusyksiköillä (ns. ekvivalentit tulot³). Jokaiselle kotitalouden jäsenelle tulee sama ekvivalentti tulo. Henkilöt järjestetään tämän jälkeen tulojensa mukaiseen järjestykseen ja jaetaan kymmeneen yhtä suureen ryhmään. Jokaisessa tulokymmenyksessä on siten 10 prosenttia väestöstä. Ensimmäiseen tulokymmenykseen kuuluu pienituloisin kymmenes ja viimeiseen suurituloisin. Tulokymmenysten tulo-osuudet osoittavat, kuinka suuren osan kyseessä olevien tulojen kokonaissummasta kukin kymmenys saa.

Tilastokeskuksen käsitteet ja määritelmät sisältävät seikkaperäisemmät kuvaukset käytetyistä termeistä (<http://www.stat.fi/meta/kas/index.html>).

³ Ekvivalentti tulo on tulokäsite, jolla pyritään saamaan erityyppisten kotitalouksien tulot vertailukelpoisiksi ottamalla huomioon yhteiskulutushyödyt. Ekvivalentti tulo = kotitalouden tulot jaettuna kotitalouden kulutusyksiköiden määrällä. Tulonjakotilastossa on käytetty vuodesta 2002 lähtien Euroopan unionin tilastoviraston Eurostatin suosittamaa ns. muunnettua OECD:n kulutusyksikköasteikkoa, jossa kotitalouden ensimmäinen aikuinen saa painon 1, muut yli 13-vuotiaat henkilöt saavat painon 0,5 lapset saavat painon 0,3 (lapsiksi on määritelty 0–13-vuotiaat). Oletuksena on, että kotitalouden sisällä tulot jakautuvat tasaisesti em. kulutustarpeen suhteessa kaikkien jäsenten kesken.